

Prasidėjus vakcinacijos procesui nuo COVID-19 Lietuvoje, viena iš labiausiai aptarinėjamų temų viešojoje erdvėje yra vakcinų šalutinis poveikis. Deja, tai, kad aptarinėjama, neretai apipinama gandaiis bei prieštariningais vertinimais, todėl Sveikatos apsaugos ministerija (SAM) ragina pasitikėti tik oficialiais mokslu pagrįstais šaltiniais ir medikais, o apie pastebėtus šalutinius vakcinų poveikius informuoti ne tik socialinių tinklų bendruomenę, bet ir šeimos gydytoją ar Valstybinę vaistų kontrolės tarnybą (VVKT).

Taigi, ko yra normalu tikėtis, pasiskiepijus vakcina nuo COVID-19?

Pirmiausia to, kad šalutiniai poveikiai gali būti!

Šiuo metu Lietuvoje kovai su visuotine pandemija pasitelkiamos trys Europos vaistų agentūros patvirtintos (EVA) vakcinos – „AstraZeneca“, „Pfizer-BioNTech“ ir „Moderna“.

Sveikatos apsaugos ministro visuomeninis konsultantas, abdominalinės chirurgijos gydytojas Edgaras Kulikauskas, socialinių tinklų erdvėje geriau žinomas „Ciniško chirurgo“ pseudonimu, teigia, kad visoms trimis vakcinoms būdingas panašus galimas šalutinis poveikis: nuovargis, skausmas bei patinimas injekcijos vietoje, galvos, raumenų ir sąnarių skausmai, šaltkrėtis, karščiavimas.

„Nors šalutinis poveikis po vakcinacijos yra tikėtinas ir gali pasireikšti, tačiau tikrai nebūtinai. Kai kada šalutinis poveikis juntamas po vienos vakcinos dozės, o kartais – po dviejų. Jungtinės Karalystės, atlikusios vakcinaciją milijonams piliečių, visuomenės sveikatos agentūra skelbia, kad šalutinis poveikis dažniau pasireiškia po antros iRNR vakcinų – „Pfizer-BioNTech“ ir „Moderna“ dozės, o po „AstraZeneca“ vakcinos galimas šalutinis poveikis intensyviau pasireiškia jau po pirmos dozės“, – sako gydytojas.

Ir atvirkščiai – po pirmos „Pfizer-BioNTech“ ir „Moderna“ vakcinos dozės šalutinis poveikis pasitaiko rečiau, o po antros „AstraZeneca“ vakcinos dozės – reakcijos būna retos.

Skirtingos vakcinos – skirtingi šalutiniai poveikiai?

Klinikinių tyrimų metu nustatyta, kad skausmas injekcijos vietoje pasireiškėdavo daugiau nei 80 proc. žmonių po „Pfizer-BioNTech“ ir „AstraZeneca“ vakcinų, o po „Moderna“ vakcinos – 92 proc. paskiepytų žmonių.

Nuovargį jausdavo daugiau nei 60 proc. asmenų, paskiepytų „Pfizer-BioNTech“ ir „AstraZeneca“ vakcinomis ir 70 proc. žmonių po „Moderna“ vakcinos.

Daugiau nei 50 proc. žmonių jautė galvos ar raumenų skausmą po „Pfizer-BioNTech“ ir „AstraZeneca“ vakcinos, o po „Moderna“ vakcinos – 64,7 proc.

Po vakcinacijos taip pat gali pasireikšti alerginės reakcijos, tačiau dažniausiai tiems žmonėms, kurie ir anksčiau buvo patyrę sunkių alerginių reakcijų. Alerginės reakcijos atsiradimą rekomenduojama stebėti maždaug 15–30 minučių po vakcinacijos proceso.

Palengvinti šalutinį poveikį, anot gydytojo, gali padėti pakankamas skysčių vartojimas, laisvesni drabužiai, vėsūs kompresai injekcijos vietoje. Nuskausminamųjų arba vaistų, mažinančių temperatūrą, vartoti prieš vakcinaciją nerekomenduojama, nes jie gali sutrikdyti organizmo gebėjimą sukurti imuninį atsaką prieš ligos sukėlėjus. Tačiau, jeigu po vakcinacijos kūno temperatūra pakyla virš 38.5 °C, nuskausminamųjų išgerti galima. Visos nepageidaujamos reakcijos gali praeiti per keletą valandų, o sveikata pagerėja per kelias dienas po vakcinacijos.

„Tik nesijaudinkite: jei nejaučiate šalutinio poveikio, tai dar nereiškia, kad vakcina nėra efektyvi. Nereikėtų galvoti, kad jeigu po vakcinacijos nepakilo temperatūra, tai vakcina neveiksminga. Taip nėra, tiesiog kiekvieno žmogaus organizmas yra unikalus, ir, jeigu kaimynei temperatūra po vakcinacijos pakilo, tai nereiškia, kad temperatūra pakils ir jums“, – sako gydytojas E. Kulikauskas.

Kodėl pasireiškia šalutinis poveikis?

Anot gydytojo E. Kulikausko, šalutinis poveikis yra natūrali organizmo reakcija.

„Vakcinos esmė – supažindinti imuninę sistemą su patogenais, kad pasigamintų ne tik antikūnai, bet ir susidarytų imuninės atminties ląstelės. Šalutinis poveikis yra ženklas, kad imuninė sistema reaguoja į vakciną. Su vakcina suleidžiama „instrukcija“ pagal kurią žmogus pats pagamina viruso dalelę. Tuomet imuninė sistema ją atpažįsta kaip svetimą ir greitai neutralizuoja. Duodamas nurodymas pradėti gaminti antikūnus, kurie lengvai gali įveikti virusą, neleidžia jam „įsisiautėti“ ir apsaugo ateityje. Todėl pasiskiepijus išvengiama ligos arba sergama silpnesne ligos forma“, – sako gydytojas.

Jis pažymi, kad visos pasaulyje naudojamos vakcinos gali sukelti šalutinių reiškinių ir jie visi būna panašūs.

„Mokslininkai stengiasi rasti balansą tarp to, kaip stipriai žmogus reaguos į vakciną, ir to, kokią maksimalią apsaugą įgis nuo konkrečios ligos. Šalutinio poveikio dažnis priklauso nuo vakcinos reaktogeniškumo, tai yra nuo to, kaip aktyviai ir kaip stipriai reaguoja imuninė

sistema. Jei imuninė sistema reaguoja labai audringai – šalutinių reakcijų būna daugiau, jei palengva – mažiau“, – pasakoja gydytojas E. Kulikauskas.

Apsauga: nuo užsikrėtimo iki sunkių ligos formų

Po dviejų „Pfizer-BioNTech“ vakcinos dozių, darant 21 dienos pertrauką, jos efektyvumas siekia 95 proc. „Moderna“ vakcinos efektyvumas po dviejų dozių, darant 28 dienų pertrauką, siekia 94 proc.

„AstraZeneca“ vakcinos jau po vienos dozės efektyvumas siekia 70 proc. Po antros šios vakcinos dozės, darant 12 savaičių pertrauką, vakcina, praėjus 7 ir daugiau dienų, 94 proc. apsaugo nuo užsikrėtimo ir simptominės ligos formų, 92 proc. – nuo sunkių ligos formų ir 87 proc. – nuo hospitalizacijos.

Visuomenėje vis dar pasigirsta svarstymų, kokioms amžiaus grupėms tinkama „AstraZeneca“ vakcina. EVA, Pasaulio sveikatos organizacija ir kitos kompetentingos institucijos, nuodugniai įvertinusios klinikinių tyrimų rezultatus, pritarė „AstraZeneca“ registracijai Europos Sąjungoje ir jos naudojimui visų amžiaus grupių nuo 18 metų skiepijimui.

Daugiau naudingos informacijos apie vakcinas ir skiepijimą šalyje pateikiama interneto svetainėje www.koronastop.lt

Apie šalutinius poveikius po vakcinos nuo COVID-19 galima pranešti tiesiogiai internetu, prisijungus <https://vapris.vvkt.lt/vvkt-web/public/nrv> ir užpildant „Pateikti ĮNR pranešimą (pacientams)“ formą

